

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Zpráva z praxe

Zpráva z praxe

Bc. Stanislav Šebek, DiS.
Dobrovolník

297 mm

Termín praxe: 7. 4. 2015 – 30. 4. 2015

30. 4. 2015

S = 62 370 mm²

210 mm

A4

Ve výše uvedeném termínu jsem měl možnost absolvovat dobrovolnickou stáž v Národní technické knihovně (NTK) v Praze-Dejvicích. Tato zpráva je jakýmsi souhrnem teoretických znalostí a praktických dovedností, které jsem během své stáže získal nebo si osvojil.

I. Co vím o NTK (teoretické znalosti)

Národní technická knihovna má obvod 263 metrů a na výšku měří 21 metrů. Otevřena byla v den, který se velmi dobře pamatuje 9. 9. 2009. Dříve sídlila v budově Národní knihovny ČR v Klementinu. Její architektonická podoba byla několikrát oceněna, mimo jiné cena „Nejkrásnější betonová stavba roku 2010.“

NTK sestává z několika oddělení. S prací několika z nich jsem se měl možnost během své stáže seznámit v rámci tzv. informačního kolečka.

A) Referát obsahové prověrky fondu

Obsahová prověrka se provádí

- a) podle signatur
- b) podle počtu výtisků
- c) podle fyzického stavu
- d) podle jazyka

U titulů, které jsou určeny na vyřazení, se dělá tabulka návrhu na vyřazení. Ta obsahuje místo a rok vydání, důvod vyřazení, důležité je rovněž jazykové hledisko (tituly v maďarštině, polštině nebo italštině nejsou často půjčovány, a tak se vyřazují). Každá tabulka čítá cca 600 položek a je umístěna na internetových stránkách NTK v sekci „Služby a podpora.“

Obsahová prověrka se dělá průběžně, tabulky vyřazených dokumentů jsou po dobu 14 dní vystaveny na webu NTK pro případné zájemce z řad knihoven. V interní poznámce se každému titulu přiřadí úbytkové číslo, jednou za rok se vyhotovuje tzv. úbytkový seznam. V něm se uvádí signatura, autor, název a důvod vyřazení.

Provádí se rovněž u časopisů, kde se kontroluje obsah, jazyk (preferované jsou angličtina, němčina, francouzština, ruština). Knihy a časopisy do roku 1920 tvoří tzv. historický fond, po roce 1920 tzv. novodobý fond.

B) Oddělení katalogizace

Spadají sem časopisy, monografie i e-knihy. Náplní práce tohoto oddělení je zejména: vytváření autoritních záznamů, předání supervizorovi, přidělení signatury, předání do volného výběru (pro zákazníky). Výjimku mají dizertační práce, ty nelze předat do volného výběru. Zpracovává se cca 56.000 titulů. V celé NTK se od roku 2007 používá informační systém ALEF.

C) Oddělení akvizice

Ročně zpracuje 1.400 nových časopisů a 2.500 nových knih. Při nákupu je omezeno rozpočtem. Nejžádanější tituly jsou z oblasti architektury a výpočetní techniky. Nakupují se publikace v českém i anglickém jazyce, často také knihy zahraničních autorů přeložené do češtiny. Razítkování se provádí na rubu titulního listu, dále na 17., 25. a poslední číslované stránce. Každý titul se rovněž opatří elektromagnetickou ochranou.

D) Oddělení ochrany fondu

Náplní činnosti je příprava časopisů na vazbu (dává se zpravidla černá). Tato práce zahrnuje: popis, srovnání (na první číslo se dává razítko, ročník se rozdělí na svazky po 3 cm), vytváření katalogizačních záznamů v programu ALEF, zakládání do regálů, opatřování časopisů RFID kódem a ochranou proti odcizení, opravu poškozených svazků (vazba), ambulantní opravy speciální průhlednou lepenkou (skripta), vazba se provádí i pro ČVUT a VŠCHT. Časopisy, které se nesvazují, jsou v knihovně 5 let, z toho 3 roky ve studovně. Poté následuje likvidace.

E) Oddělení revize fondu

NTK patří do kategorie „velké knihovny“ s fondem nad 1.000.000 výtisků (fond NTK činí 1.200.000 výtisků). Z toho plyne povinnost revidovat 5 % fondu, což v případě NTK činí 60.000 výtisků za rok. V současné době se nejvíce revidují tituly z let 1921-1976. Tisknou se tzv. revizní seznamy. Do knih se dávají revizní razítka. Kontroluje se autor, název a signatura. Fajfka znamená, že daná kniha je v regálu, tečka znamená, že kniha jde na opravu. Sepisuje se protokol. Knihu lze označit

za ztracenou po 3 měsících pohřešování. Statistika o činnosti oddělení se předkládá vedení. Závěrem práce je revizní zpráva.

F) Oddělení pro správu elektronických informačních zdrojů

Používají se různé systémy

- a) SAMONN (vyhledává dané heslo, lépe vyhledává v anglickém jazyce, centrum sídlí v USA)
- b) SFX (vyhledávání podle ISSN, vyhledá konkrétní časopis)
- c) VPK = virtuální polytechnická knihovna (uživatel se registruje a dostává časopisy za úplatu)
- d) oborová brána TECH (obsahuje české i zahraniční zdroje a rejstřík vysokých škol)

G) Referát historického fondu

Zahrnuje publikace z let 1525-1920. Spolupracuje se službou digitalizace. Fond tvoří cca 100.000 svazků.

H) Oddělení dntk

Spravuje **PSH** = polytematicky strukturovaný heslář (systém nadřazených a podřazených hesel z mnoha oborů). Spravuje tzv. šedou literaturu (není běžně dostupná v nakladatelství, např. vysokoškolské kvalifikační práce, výroční a projektové zprávy, firemní literatura, některé propagační materiály). Využívá se **NUŠL** = Národní úložiště šedé literatury. K vyhledávání slouží digitální depozitář s cca 127.000 záznamy. Vyhledávat je možné podle dokumentu nebo podle instituce.

I) Referát vzdělávání

Zajišťuje počítačová školení (WORD, EXCEL, POWER POINT, interní aplikace), jazykové kurzy (tři úrovně), kurz v oblasti e-knih, rekvalifikační kurz (plná rekvalifikace, osvědčení platí pro celou ČR a všechny typy knihoven).

J) Oddělení meziknihovnických služeb

Náplní práce jsou

- a) výpůjční služby (vybírání se zástava kvůli riziku ztráty)
- b) kopírovací služby (černobílé, barevné, formáty A4 a A3, zákazník musí být z oblasti nekomerční sféry – ne obchodní společnosti)
- c) reprografické služby (kopie knih, které jsou součástí fondu, za úplatu, studium v knihovně je zdarma)
- d) sledování stavu zákaznických kreditů za služby (možné hradit v hotovosti i převodem na účet)
- e) digitalizace (pomáhá speciální skener a software)
- f) mezinárodní služby (stejně služby poskytuje 6 knihoven v ČR, služby jsou za úplatu, žádost je k dispozici na stránkách NTK, knihy jsou půjčovány prezenčně i domů – vyzvednutí osobně u pultu v NTK nebo zaslání poštou, lhůta je cca 1 měsíc včetně cesty tam a zpět s možností prodloužení, služba je poskytována i pro cizince, spolupráce s Německem, Rakouskem, Norskem, Švédskem, Finskem, USA a Jihoafrickou republikou)

K) Oddělení ISSN

ISSN = číselný kód, který identifikuje název časopisu (každé číslo je jedinečné). Skládá se z 8 čísel: první 4 jsou série, další 3 pořadové číslo a poslední je kontrolní číslo. Velká změna názvu je úplná nebo do pátého slova názvu, výsledkem je nové ISSN. Malá změna názvu = nahrazení synonymem. ISSN mají tištěné i elektronické zdroje. Vytváří se tzv. **klíčový název** (ISSN + kvalifikátor, což je slovní vyjádření ISSN). Kvalifikátorem může být místo vydání, vydavatel, rok vydání prvního čísla. **Územní princip** v případě ISSN představuje stát, ve kterém časopis vychází. Zrušit lze špatně nebo duplicitně přidělené číslo. Přidělení ISSN není povinné (nečíslojí se např. obecní a inzertní noviny). Používá se ke generování **čárového kódu** (měl by být na obálce poblíž názvu). ISSN se přiděluje i některým webům (vědecké nebo novinářské blogy). Oddělení komunikuje s vydavateli a knihovnami. Náplní práce je rovněž detekce tzv. **predátorských vydavatelů**, kteří vybírají peníze, ale nevydávají. Databáze čítá cca 15.000 záznamů. Nutná je pravidelná aktualizace. Mezinárodní organizace ISSN letos slaví 40. výročí. ČR je členem bez hlasovacího práva s vlastním národním střediskem.

L) Oddělení komunikace a fundraisingu

Mezi činnosti patří

- a) propagace služeb
- b) prezentace NTK navenek
- c) zajišťování exkurzí
- d) dohled na filmování a fotografování externích návštěvníků
- e) účast na akci „Muzejní noc“
- f) zajištění školení a interních zasedání
- g) spolupráce s odděleními služeb a ostrahy

Hlavní sezónu představují měsíce únor-červen a září-prosinec.

M) Referát provozu

Zajišťují tyto činnosti

- a) provoz podatelny
- b) správa majetku (inventury)
- c) dopravní služby (např. ze skladů v Písnici)
- d) údržba a opravy
- e) investice (na základě výběrového řízení)
- f) spolupráce s údržbou budov
- g) fakturace pronájmu (individuální studovny, univerzitní knihkupectví, kavárna, garáže)
- h) evidence pošty v systému IFIS

II. Praktické zkušenosti

Následující část je souhrnem praktickým zkušeností, které jsem si v některých odděleních po dobu stáže osvojil.

A) Oddělení dntk

Zde jsem strávil ze své stáže asi nejvíce času. Pracoval jsem s PSH (viz teoretická část), tabulkou v MS EXCEL a Wikipedií. Tabulka obsahovala několik set pojmů s hypertextovými odkazy na hesla v PSH, odpovídající článek ve Wikipedii (pokud byl k dispozici). Heslo totiž muselo odpovídat jak po stránce jazykové, tak i významové. Například „Riziko“ z kategorie managementu nemohlo být nahrazeno jiným významem. Pokud článek významově neodpovídal, zapsalo se do tabulky „ne.“ Pokud odpovídal, do tabulky se zkopíroval příslušný odkaz. Ve variantě s návrhy odkazů se psalo buď „ok,“ „ne“ nebo se zkopíroval nový odkaz, který významově lépe vyhovoval danému pojmu.

B) Referát obsahové prověrky fondu

Mým úkolem byla kontrola svázaných časopisů určených k vyřazení podle vytištěného seznamu

- a) signatura
- b) přírůstkové číslo
- c) název
- d) ročník a rok
- e) předepsané výtisky
- f) přílohy

Každou přílohu bylo nutné pojmenovat, přidělit jí číslo a zapsat do řádku k příslušnému svazku.

C) Oddělení informačních služeb

Jedno odpoledne jsem též strávil ve studovně časopisů společně se zkušeným zaměstnancem. Mým úkolem byla kontrola a zakládání časopisů z oddělení akvizice nebo odložených zákazníky na určené místo. Bylo nutné zkontrolovat, zda časopis obsahuje magnetický proužek, načíst čárový kód a zkontrolovat předepsané informace v programu ALEF, poté bylo možné založit časopis do příslušného regálu podle čísla, uvedeného na štítku na obálce časopisu. Do programu ALEF jsem se dostal jen od zaměstnance, který měl oprávnění do něj vstoupit.

D) Oddělení ochrany fondu

Zde byla mým úkolem kontrola nesvázaných časopisů z roku 2011 podle vytištěného seznamu. Kontrola správného seřazení v kartonové krabici podle čísla. Kontrola správnosti evidenčního čísla, názvu, ročníku, uvedeného počtu výtisků a jejich čísel.

III. Co mi dala stáž v NTK

Během stáže jsem se seznámil s prací v oboru knihovnictví, se kterým jsem dosud neměl žádné hlubší zkušenosti, neboť jsem vystudovaný ekonom. Poznal jsem, co všechno tato práce obnáší. Že se jedná o docela širokou škálu prací.

Tato práce mě tak zaujala, že zvažuji možnost přihlásit se na rekvalifikační kurz, který NTK nabízí. Je to pro mne velká výzva. V knihovnictví vidím svoji možnou profesní budoucnost.

Velice děkuji paní Lindě Machalové, DiS. za organizaci a vedení mé stáže!